

Гордана Павлић
професор разредне наставе
ОШ „Светозар Марковић“ Врање

Стручни рад
Методичка теорија и пракса број 2/2018
УДК: 371.3::821-93
стр. 307 - 316

АЛИСА У ЗЕМЉИ ЧУДА

ЛУИС КЕРОЛ
(2 часа обраде романа)

Резиме: У овој припреми за час обраде романа „Алиса у земљи чуда“ у четвртог разреда основне школе аутор наставницима разредне наставе показује један од могућих видова реализације оваквог типа часа. Припрема за час има све неопходне кораке који су обраду романа учинили врло успешном. На часовима обраде наведеног романа сваки корак је ваљано испланиран и прилагођен психофизичким могућностима ученика овога узраста. Сазнања о роману ученици су стицали уз коришћење савремених метода и облика рада као и одговарајућих наставних средстава. То је допринело да су дело сазнавали на занимљив начин и уз естетско виђење ствари, оптимистички поглед на свет и позитивну енергију. У оквиру ове писане припреме истакнути су циљеви часа, образовни, васпитни и функционални задаци како би се видело шта треба оставити на ова два часа обраде романа. Остваривању циљева и задатака помогли су у припремни задаци који су ученицима дати десетак дана пре обраде дела. У насатку припреме, у писаној форми, а после увода, стављена је на увид емоционално-интелектуална припрема ученика за час, истицање и записивање циља, изражајно читање одломка „Низ зечју рупу“ из романа. Други час обраде протекао је кроз израду задатака по групама, анализи резултата рада, а потом је истакнут завршни део часа и предложен домаћи задатак за ученике. На крају рада је закључак, а потом и коришћена стручна литература. Оваквим поступком при обради романа „Алиса у земљи чуда“ испуњавају се захтеви савремене школе који се успешно остварују, између осталог и ако наставник добро „води“ ученике на путу сазнавања и доживљавања уметничког света.

Кључне речи: роман, ток радње, нестварни свет снова и маште, фантастично, реално.

УВОД

Обрада романа у IV основне школе

Кроз обраду романа у млађим разредима основне школе, тачније у IV, ученике оспособљавамо за боље разумевање, доживљавање и естетско тумачење дела која су обухваћена важећим програмом, а и шире. Колико ће интерпретација романа у овом разреду бити успешна, зависи, између осталог и од наставникове припреме за час. Потребно је да наставник прочита роман чак иако је то већ раније учинио. Потом ће дубину обраде, методе рада, облике рада, наставна средства и време трајања обраде прилагодити психофизичким могућностима ученика, програмским захтевима, па и самој ситуацији у одељењу, односно од оспособљености ученика за самосталан рад, рад у паровима и групама. У оквиру своје припреме наставник утврђује и наставне кораке при обради романа, обезбеђује на време потребна наставна средства за час (папир, потребан број књига, ЦД, илустрације, задатке за истраживачи рад код куће, задатке за рад у паровима и групама, задатке за фронтални облик рада). Врло је битно да прати и самосталан рад ученика код куће.

Роман је сложена епска форма и због тих разлога се обично планирају по два школска часа за његову обраду. Рад на првом часу би могао да се одвија у следећим фазама: композициона структура, фабула, главни и споредни ликови. На другом часу обраде обухватила би се тематско – идејна основа дела, језичко – стилски елементи, подаци о аутору, домаћи задатак. У обема фазама обраде важно је обезбедити активност ученика, а то се постиже пре свега, одабрани методама и облицима рада, адекватним избором наставних средстава и детаљном припремом наставника за час.

Обрада романа може бити на основу анализе уметничког лика, на основу анализе композиције, идејне и естетске анализе, на основу језичко-стилских елемената, на основу анализе форме приповедања. Обрада може бити и по систему проблемске наставе.

При сваком моделу обраде романа наставник мора да води рачуна о принципима, методама и облицима рада које ће користити током обраде. Мора уважавати, пре свих, принцип примерености узрасту, принцип од лакшег ка тежем, принцип од једноставнијег ка сложенијем, принцип методске активности. Најчешће методе рада при обради романа су: метода рада на тексту, дијалошка, хеуристичка метода, метода демонстрирања (*показивања*), метода подстицајне речи, учење путем решавања проблема, метода излагања, илустрације. Већ смо истакли да је при обради романа пожељно користити и савремене облике рада које захтева савремена настава, а који су супротни превазиђеним и непожељним методама традиционалне наставе.

Савремена настава захтева, а то се види из писане припреме за час обраде романа „Алиса у земљи чуда“ Луиса Карола, а која је успешно реализована у IV разреду

основне школе. Тој успешној обради романа сигурно је допринео и рад ученика по групама који је био и такмичарски. Радом у групи ученици су се трудили да њихова група буде најбоља. У даљем раду ће се видети како је текла реализација обраде наведеног романа.

ОБРАДА РОМАНА АЛИСА У ЗЕМЉИ ЧУДА – ЛУИС КЕРОЛ

Време обраде: два школска часа

Циљ часа: уочавати одлике романа. Побуђивати интересовање за овакву врсту књижевног стварања, разумевање, доживљавање и креативна илустрација доживљеног садржаја наведеног романа, упознати актере радње у делу, доживљавање овог књижевног дела у коме доминира свет људских жеља, маште и снова.

Образовни задаци: учити ток радње, време и место догађаја, открити разлике између фантастичног и реалног, детаљније упознавање са одломком из романа „Низ зечју рупу“.

Васпитни задаци: развијање и неговање маште ученика, богатити и продубљивати емоционални живот ученика, будити оно што је најплеменитије у њима, буђење радозалости, развијати непосредну сарадњу и поверење међу ученицима, оспособљавање ученика за самосталан исказ, формирање личног става ученика према књижевном делу, подстицати ученике да у роману откривају што више порука, развијање љубави према раду, неговање креативног изражавања о доживљеном.

Функционални задаци: учити ученике да уметничке утиске о делу доказују одговарајућим чињеницама из текста, навикавати их да дубље доживљавају дело у прози (роман), развијати и неговати креативну машту ученика, примењивати стечена знања из области културе изражавања и богаћења речника, развијати такмичарски дух и код ученика стварато осећај задовољства када успешно реше задатак, или када позитивно одговоре на постављено питање, подстицати их да буду активни у дијалогу и дискусији који се одвијају уз поштовање важећих језичких норми.

Методе рада: метода рада на тексту, метода разговора, метода самосталног излагања ученика, метода објашњавања, демонстрирања.

Облици рада: рад у паровима, групни облик рада, фронтални са елементима индивидуалног.

Наставна средства: књига – роман „Алиса у земљи чуда“ (6 примерака), рачунар и ЦД са цртаним филмом „Земља снова“, задаци за истраживање, за рад у паровима, листови А4 са задацима за групни облик рада, табаци формата А4.

Корелација: музичка култура, ликовна култура, природа и друштво.

Тип часа: обрада романа (два школска часа)

Припремни задаци (задаци за истраживање дела):

Ученици су подељени у парове према месту седења. У одељењу је дванаест парова, јер је укупно двадесет и четири ученика. Сваки пар ће добити листић са задацима на

десетак дана пре обраде романа – бајке „Алиса у земљи чуда“ Лусиса Керола. Ти задаци су и припрема за обраду наведеног романа.

1. Прочитајте роман у целини „Алиса у земљи чуда“ Лусиса Керола.
2. О чему се говори у наведеном роману?
3. Покушајте да објасните у чему је необичан Бели Зеџ из првог поглавља романа.
4. Шта чини Алиса када је нашла бочицу са натписом: „*Попиј ме?!*“
5. Шта је Миша уплашило и о чему је Алиса с њим разговарала?
6. Чему сте се највише чудили док сте роман „Алиса у земљи чуда“ читали?
7. Припремите и у неколико реченица запишите о Луису Керолу, писцу романа „Алиса у земљи чуда“.

Кораци при обради романа

1.Час

Емоционално – психолошка припрема (емоционално - интелектуална)

Истицање и записивање циља

Изражајно читање одломка из романа „*Низ зечју руну*“

Анализа садржаја романа

2.Час

Рад по групама око 20 минута

Закључни део час

Изглед табле

Домаћи задатак

ТОК ЧАСА

Емоционално - интелектуална припрема

Фронталним обликом рада и следећим питањима уводимо ученике у садржину романа „Алиса у земљи чуда“.

1. Ко ће нам истаћи одлике бајке?

(Бајке су приче у којима се говори о невероватним (измишљеним) догађајма. Знамо да оне могу бити народне и ауторске). Ученицима кажемо и шта о бајци каже књижевница Исидора Секулић:

„Бајка је као орахова љуска...
она је прича, па у причи песма,
па у песми зрно динамита,
а усред динамита љубав,
љубав која све побеђује“.

2. Наведите наслов неке народне бајке, али и ауторке које сте учили или прочитали. (Учили смо бајку „Чардак ни на небу ни на земљи“, „Пепељуга“, „Шест лабудова“ Х. Кристијан Андерсена, „Скларева љубав“ Гроздане Олујић и друге).

3. О чему најчешће ви маштате?

(Очекује се да неко од ученика каже да сања како разговара са животињама, неко да сања како дрвеће хода и прича, неко да лети, или да је на Месецу и другој планети, неко да је нешто открио итд.)

4. Какви су често ваши снови и маштања?

(Често сањамо и маштамо о нечему што не може бити, али и о нечему што се може десити).

5. Шта вам снови и маштања значе?

(Често нас снови уче да верујемо у нешто лепо. Снови и маштања нас и воде до неког циља који желимо остварити).

Напомена: ученике можемо увести у роман и гледањем кратког цртаног филма „Земља снова“ и разговарати о њему.

Истицање и записивање циљева

Сада ћемо детаљније разговарати о роману „Алиса у земљи чуда“ Луиса Керола. Овај и наредни час посветићемо овом роману. *(Исписујемо назив романа и име писца на табли. То чине и ученици у својим свескама).*

1. Како је писац Луис Керол дошао на идеју да напише овај роман?

(Наставник саопштава ученицима следеће: Алиса Лидл била је кћи пишичевог колеге, управника факултета. Ова девојчица била је писцу веома драга. Из дружења са децом и из посебне љубави према Алиси у Керолу се родила жеља да напише ову бајковиту књигу).

Изражајно читање одломка из романа „Низ зечју руну“

После читања одломка следи кратка пауза ради сређивања утисака, а потом питање упућено целом одељењу:

1. По чему је чудесан Бели Зећ?

(Бели Зећ је говорио, а и необично је изгледао. Имао је очи црвенкасте. У џепу прслука носио је сат и умео је да чита време. Тај такав зећ отишао је у шипражје у зечју руну). Пошто је већина ученика прочитало роман у целини, иде се у анализу садржаја романа.

Анализа садржаја романа

1. Укратко кажите о чему се говори у роману.

(Алиси је било досадило да се са сестром забавља на насипу. Због тога је она заспала и у сну је много тога видела и доживела. У сну су јој се многе жеље оставриле. Алису у подземни свет уводи Бели Зећ и тамо она пролази кроз невероватне доживљаје)

2. Ко је главни јунак романа?

(Главна јунакиња романа је девојчица Алиса)

3. Где се нашла ова девојчица?

(Ова девојчица се нашла у земљи чуда)

4. Која је то земља чуда?

(Земља чуда је Алисин измаштан (измишљен) свет).

5. Које сте још ликове упознали у роману?

(У роману се појављују необичне животиње: Бели Зећ, Миш, Гусеница, Патка, птица Додо, Орлић, Голубица, Папагај, Канаринка, Корњача, Шеширџија и други).

6. Шта се догађа са Алисом на крају?

(Ова девојчица се буди из чудног сна. Поново је на истом насипу са сестром. Глава јој је наслоњена на сестрином крилу као и пре сна).

7. Шта можете рећи о Алиси?

(Алиса је племенита девојчица. Веома је хитра и радознала. Храбра је јер се супротставља другим ликовима, али је и жаслостива. Трчи у правцу који јој је Зећ показао и не показује му да је погрешио. Пије из бочице да би порасла. Своју радозналост испољава и када се враћа Гусеници са жељом да јој ова нешто важно каже. Није се љутила када јој се Гусеница супротстављала. Када је желела да слуша разговор рибе и жабе, опет је показала радозналост своју храброст је потврдила када се супротставила Краљици Срце. Умела је Алиса пажљиво да слуша причу Шеширџије (Алисине особине исписујемо на табли)).

8. Каква је била Алиса у разговору са Гусеницом?

(У разговору са Гусеницом Алиса је била учтива).

9. Укратко испричај разговор Алисе и Војводкиње.

(Војвоткиња је у разговору истицала да у свему има поуке само их треба откривати. Војвоткиња се Алиси није допала зато што је била ружна, али и поред тога она је стрпљиво подносила).

10. Шта вам је занимљиво у сусрету Алисе и Гусенице?

(Гусеница и Алиса су се прво гледале. На прво Гусеничино питање Алиса је са страхом одговорила. Није била сигурна ко је Гусеница и зато се она брзо мењала током дана. Гусеница се љутила на Алисине примедбе, али и поред тога ова девојчица је имала храбрости да је пита ко је она. Гусеница јој је саветовала да се савлађује, а и казала јој је да је песму погрешила док је рецитовала. Чудно је што је тада Алиса ћутала).

1. Час обраде романа „Алиса у земљи чуда“

Ученицима саопштавам да ћемо на овом часу наставити да разговарамо о роману. Рад ће тећи кроз решавање задатака пет група ученика, а потом ћемо анализирати резултате рада. Групе ће се формирати по случајном избору на следећи начин: у кутији ће бити пет листића са натписом Краљица Срце, пет са натписом Војвоткиња, пет листића на којима ће писати Гусеница, четири листића са натписом девојчица Алиса и пет листић на којима ће стајати Бели Зећ. Листићи ће се помешати, па тек онда ученици ће их извлачити. Одмах по извлачењу формираће се групе. Прву групу чиниће четири ученика са листићима девојчице „Алиса“, другу групу са листићем „Краљица Срце“,

трећу групу са листићем „Војвоткиња“, четврту са листићем „Гусеница“ и у петој групи биће ученици са листићем „Бели Зеџ“. У четири групе ће бити по пет ученика, у петој групи биће четири ученика. Свака од група имаће свој сто. Столови ће у учионици бити полукружно постављени. Чланови група сами бирају свог вођу, односно представника. Формирање група и бирање представника брзо се одвијало зато што ученици већ имају искуства у томе, односно у раду по групама.

Свака група добија листић са здатком и табак А4, а испред ученика групе је и књига „Алиса у земљи чуда“

Прва група

Замислите путовање са Алисом кроз Зечју рупу и на основу тога смислите причу.

Друга група

Замислите да сте са Алисом међу животињама. Пратите разговор неке одабрене животиње са Алисом. Тај разговор измаштајте и учините га занимљивим.

Трећа група

Алиса је на суђењу. Опишите њено држање у тој ситуацији.

Четврта група

Књига „Алиса у земљи чуда“ је испред вас. Подсетите се приче Корњаче и укратко то запишите.

Пета група

Замислите да сте са Алисом у кући Војвоткиње. Смислите другачији ток догађаја у њеној кући. То што сте смислили запишите. Записано ће прочитати ваш вођа групе.

После двадесет минута рад у групама је завршен предствници група саопштавају резултате рада, односно читају записано, резултати рада се допуњују, проширују или скраћују и обликују. То се чини уз помоћ ученика других група, али и наставника који припомаже и будно прати све активности ученика.

Закључни део часа

На овом делу часа коришћен је фронтални облик. Ученицима одељења постављени су задаци:

1. Истакните бар три места у роману где се види да је Алиса била радознала, али и мудра.
2. Алиси се понекад чинило, односно замишљала је да она представља две девојчице. Да ли се то некад и вама десило? Ако јесте, било би добро да то објасните.
3. Шта је нарочито смешно у Алисином размишљању о својим издуженим ногама?
4. Како ова девојчица доживљава свет одраслих?
5. Где се Алиса буди? Када то чини и зашто?

Изглед табле (хамера)

„Алиса у земљи чуда“ – Луис Керол

У роману се говори о девојчици Алиси којој је било досадно да се са сестром забавља на насипу, па је због тога заспала и у сну много тога видела и доживела.

Ликови у роману су: девојчица Алиса, Бели Зец, Гусеница, Корњача, Војвоткиња, Краљица Срце, Миш, Орлић, Патка, Шеширџија, Голубица, Папагај, Канаринка...

Алиса је племенита, веома хитра, радознала, храбра, учтива, жалостива, пажљива.

Снови нас уче да верујемо у нешто лепо.

Снови и машта нас и воде до неког циља који желимо остварити.

Овај део часа исписан је и на хамеру. Ученици исписано са табле или хамера уносе у свеске.

Домаћи задатак

После обраде романа наставник даје само један од следећих задатака:

1. По вашој жељи нацртајте бића или предмет који сте видели у машти или сну.
2. Напишите укратко о томе зашто роман „Алиса у земљи чуда“ одушевљава децу.
3. Напишите на чему је овај свој роман засновао писац Луис Керол.

ЗАКЉУЧАК

Овај рад је припрема наставника за обраду романа „Алиса у земљи чуда“ Луиса Керола у IV разреду основне школе. Кроз припрему се јасно види који су кораци учињени при обради романа. Предложени вид обраде дао је одличан резултат. То је и због тога што се овом бајковитом делу пришло, при обради, савременим методама, облицима рада, одговарајућим наставним средствима, а и због тога што су ученици активирани, односно успешно вођени на првом и другом часу обраде дела. Све што је омогућило да се постављени циљеви часа, образовни, васпитни и функционални задаци успешно остваре. Ово је само један вид обраде романа. Сигурно да пут обраде може бити и другачији, али важно је истаћи да он мора увек да буде у духу савремене школе. Због тих разлога, не само наставници разредне наставе, већ и предметне, треба стално да траже нове моделе обраде који ће обогатити савремену наставу и чинити је увек занимљивом. Ако се овај бајковити роман обради на проверени начин, који је овде стављен на увид, допринеће естетском и емоционалном развоју ученика млађих разреда основне школе. Због тих разлога, наставник стално мора имати на уму циљеве и задатке савремене наставе, овог пута српског језика и књижевности, специфичности њене природе, као и самог ученика, његову личност, осећања, потребе, ставове и мишљења. Треба да пронађе најбољи спој свега тога како би крајњи исход био оптимални развој целокупне личности ученика.

Литература

1. Вучковић, М. (1984). *Методика наставе српскохрватског језика за III и IV годину педагошке академије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
2. Маринковић, С. (1995). *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.
3. Николић, М. (1992). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
4. Росандић, Д. (1984). *Књижевност у основној школи*. Загреб: Школска књига.
5. Стевановић, М. (1980). *Методички приручник за наставу српскохрватског језика у основној школи*. Горњи Милановац: Дечје новине.
6. Смиљковић, С. (2002 и 2005). *Настава српског језика и књижевности I и II*. Врање: Учитељски факултет.
7. Смиљковић, С., Стојановић С. (2007). *Предшколска и школска лектура*. Врање: Учитељски факултет.

Gordana pavlić
Class teacher
Elementary school "svetozar markovic" vranje

"ALICE IN THE WONDERLAND"
LUIS KEROL
(2 classes of novel analysis)

Summary: In this preparation for the analysis of the novel "Alice in Wonderland" in the fourth grade of primary school, the author shows one of the possible forms of realization of this type of class. The preparation for the class has all the necessary steps that made the analysing of the novel very successful. At the analysing classes of this novel, each step is well-planned and adapted to the psychophysical abilities of students of this age. Students learned about the novel by using modern methods and forms of work, as well as appropriate teaching aids. This contributed to understanding the novel in an interesting way, with aesthetic view of things, an optimistic view of the world and positive energy. Within this written preparation, the goals of time, educational, educational and functional tasks were emphasized in order to see what should be left to these two classes of novel analysis. The

achievement of goals and tasks helped also preparatory tasks that were given to the students ten days before the work was completed. In the continuation of the preparation, in written form, and after the introduction, an emotional-intellectual admission of students for the time, emphasis and writing of the goal was made, an expressive reading of the passage "Down through the rabbit hole" from the novel. The second class of analysis was carried out through group tasks, analysis of the results of the work, and then the final part of the time was highlighted and a homework assignment for the students was proposed. At the end of the paper, a conclusion was drawn up, followed by professional literature. Such a proces of analysis the novel "Alice in the Wonderland" meets the demands of a modern school that is being successfully realized, among other things, if the teacher is well "leading" students in the way of learning and experiencing the art world.

Key words: novel, stream of action, unreal world of dream and imagination, fantastic, realistic.

Рад је примљен 28. 04. 2018. године, а рецензиран 02. 09. 2018. године.